

Utredning arbetsintegrerad förskolläroarutbildning

DATUM: 2021-05-06
VERSION: 1.0
ANSVARIG: ANA MARIA DELIV
FÖRVALTNING: FÖRSKOLEFÖRVALTNINGEN
ENHET: UTVECKLINGSENHETEN

Innehåll

Sammanfattning.....	3
En arbetsintegrerad förskollärarytbildning kan startas tidigast 2024.....	3
Ett nytt alternativ innebär att platserna på reguljärt förskollärarytprogram minskas	3
Behovet av en uppdragsytbildning är begränsat, då ett flertal alternativa ytbildningsvägar redan finns.....	3
Ett alternativ som bör prövas är en arbetsintegrerad förskollärarytbildning som anordnas av Malmö universitet inom ramen för ordinarie ytbud	4
Förskoleförvaltningen fortsätter sondera möjligheterna	5
Preliminär tidplan för fortsatt arbete.....	5
Tabell 2. Preliminär tidplan för förberedande arbete inför en arbetslivsintegrerad förskollärarytbildning vid Malmö universitet.....	6
Andra insatser som behövs i syfte att öka andelen förskollärare inom förskoleförvaltningen	6
Utredning arbetsintegrerad förskollärarytbildning.....	8
Bakgrund.....	8
Uppdrag och syfte.....	8
Genomförande och disposition.....	8
Del 1: Arbetsintegrerad lärarytbildning och andra ytbildningsalternativ.....	10
Arbetsintegrerad lärarytbildning vid Malmö universitet	10
Antal studenter och målgrupp.....	10
Upplägg.....	11
Finansiering.....	11
Grundskoleförvaltningens erfarenheter.....	12
Arbetsintegrerad grundlärarytbildning vid Högskolan i Kristianstad.....	12
Antal studenter och målgrupp.....	12
Upplägg.....	12
Finansiering.....	13
Grundskoleförvaltningens erfarenheter.....	13
Arbetsintegrerad förskollärarytbildning vid Uppsala universitet.....	13
Arbetsintegrerad förskollärarytbildning vid Karlstads universitet.....	14
Alternativa ytbildningsvägar.....	14
Översikt över ytbildningsalternativ	15
Flexibla förskollärarytbildningen (fö-flex) vid Malmö universitet.....	16
Förskollärarytbildning på distans vid Högskolan i Kristianstad	16
Ortsoberoende förskollärarytbildning på distans vid Göteborgs universitet.....	16
Vidareytbildning av lärare (VAL).....	17

Utländska lärares vidareutbildning (ULV)	18
Antagning till senare delen av programmet.....	18
Fler vägar in.....	18
Överenskommelser vid högskolestudier	18
Sammanfattande slutsatser	19
Fördelar och nackdelar med olika utbildningsalternativ.....	19
Lärdomar från tidigare erfarenheter	19
Del 2: Förutsättningar för genomförande	21
Tidpunkt för utbildningens start.....	21
Utbildningens upplägg, innehåll och inriktning.....	21
Nämndens möjlighet att påverka utbildningen.....	21
Antalet studenter och konsekvenser för reguljär förskollärarytbildning	22
Tänkbara målgrupper	23
Nuvarande medarbetare inom förskoleförvaltningen.....	23
Personer utanför förskoleförvaltningen.....	24
Ansöknings- och urvalsförfarande samt anställningsform	24
Kostnader för Malmö stad	25
Barnkonsekvensanalys.....	26
Synpunkter från de fackliga organisationerna.....	26
Sammanfattande slutsatser	27
Arbetsintegrerad förskollärarytbildning.....	27
Förskoleförvaltningens fortsatta arbete	27
Del 3: Förskolenämndens förslag på genomförande	29
Inför genomförandet.....	29
Förslag på tidplan.....	30
Bilaga Referenspersoner	31

Sammanfattning

I en motion till kommunfullmäktige av Linda Obiedzinski (M) förslås att en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning startas i samarbete med Malmö universitet, med syftet att öka andelen förskollärare. Med anledning av motionen har förskolenämnden fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda möjligheterna till en sådan utbildning. I uppdraget ingår även att återkomma till kommunstyrelsen med förslag på genomförande.

Syftet med utredningen är att belysa förutsättningarna för att genomföra arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning i samarbete med Malmö universitet. Inledningsvis kan konstateras att två olika alternativ kan komma i fråga. Dels om en variant som erbjuds som en del i universitetets ordinarie utbud och som bekostas av universitetet och är sökbar för alla behöriga, dels en variant som anordnas i form av uppdragsutbildning, dvs anordnas för medarbetare i Malmö stads förskoleförvaltning och bekostas av den samma. Utredningen belyser båda varianterna. Syftet är även att ta tillvara erfarenheter från liknande satsningar samt att kartlägga relevanta utbildningsalternativ. Det är likaså att klarlägga behov av och formerna för fortsatt arbete.

En arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning kan startas tidigast 2024

Av utredningen framgår att Malmö universitet för närvarande inte har möjligheter att initiera en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning, utan istället behöver prioritera arbetet med andra alternativa utbildningsvägar till förskollärare. En möjlig start för en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning skulle kunna ske först höstterminen 2024. Detta gäller oavsett om utbildningen erbjuds som en del i universitetets ordinarie utbud eller om den anordnas som en uppdragsutbildning,

Ett nytt alternativ innebär att platserna på reguljärt förskolläraryt program minskas

Utredningen visar även att i det fall en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning anordnas behöver antalet platser på den reguljära utbildningen minska med motsvarande antal platser. Inom ramen för Malmö universitets budget, och resurser som tillgång till personal och lokaler, går det enligt universitetet inte att anordna en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning *utöver* de redan befintliga utbildningsalternativen. Alternativet skulle därmed *inte* resultera i fler examinerade förskollärare från Malmö universitet.

Behovet av en uppdragsutbildning är begränsat, då ett flertal alternativa utbildningsvägar redan finns

Av de två alternativa formerna för en arbetslivsintegrerad förskolläraryt utbildning, visar utredningen att uppdragsutbildning för medarbetare inom förvaltningen inte är ett relevant alternativ. Det beror framför allt på att andra alternativ redan finns som medför lägre kostnader för huvudmannen.

Om en arbetsintegrerad utbildning anordnas i form av en uppdragsutbildning skulle den innebära en ökad kostnad. Den exakta kostnaden skulle vara en fråga för framtida förhandlingar med Malmö universitet, men en grov uppskattning utifrån den omvärldsbevakning som genomförts handlar om en kostnad på ca 2,5 – 3,5 mkr för 20 platser.¹ Det finns en möjlighet att ansöka om

---

¹ Utgångspunkten har här främst tagits i grundskoleförvaltningens uppdragsutbildning till grundlärare med inriktning mot fritidshem vid Högsolan i Kristianstad. Varje utbildningsplats kostade 115 000 kronor. Därutöver tillkom kostnad för litteratur, mentorskap från seniora lärare och viss administrativ samordning.

medel från omställningsfonden för utbildningskostnaden men det finns inte någon garanti för beviljande.

En rad olika utbildningsvägar finns dessutom redan för den som vill utbilda sig till förskollärare och som har tidigare erfarenhet av att arbeta i förskola och/eller akademiska meriter av relevans för arbete i förskola. Genom olika initiativ på nationell och regional nivå finns med andra ord redan flera vägar in i förskolläraryrket, med möjligheter att arbeta och studera parallellt. För att nämna några exempel erbjuds vid Malmö universitet både en flexibel förskolläraryrket (föflex) och en vidareutbildning till lärare (VAL) som riktar sig till blivande förskollärare, och där en utökning av antalet platser för närvarande pågår. Även vid Högskolan i Kristianstad erbjuds en flexibel förskolläraryrket. Från och med hösten 2021 erbjuder Göteborgs universitet en erfarenhetsbaserad, ortsoberoende förskolläraryrket helt på distans. Samtliga har inslag av validering som innebär att studietiden kan förkortas. Fler exempel på alternativa utbildningsvägar ges i utredningen.

Behovet av ytterligare en arbetsintegrerad förskolläraryrket för medarbetare med viss arbetslivserfarenhet och/eller vissa tidigare högskolestudier är därför begränsat. Inom förvaltningen finns samtidigt barnskötare och pedagoger som saknar tillräcklig lång arbetslivserfarenhet eller högskolestudier för att kvalificera sig till de utbildningsalternativ som nämnts. För dessa finns dock förberedande alternativ inom ramen för den nationella satsningen ”Fler vägar in”, där kortare kurser med flexibelt upplägg av relevans för en framtida lärar- eller förskolläraryrket erbjuds.

De befintliga alternativa utbildningsvägar som direkt eller på sikt leder fram till en förskolläraryrket, bedöms med andra ord vara tillräckliga och dessutom ur flertalet aspekter mer attraktiva för såväl den enskilde medarbetaren som för förskoleförvaltningen.

Ett alternativ som bör prövas är en arbetsintegrerad förskolläraryrket som anordnas av Malmö universitet inom ramen för ordinarie utbud

Som tidigare framgått visar utredningen att en arbetsintegrerad utbildning i samverkan med Malmö universitet inte skulle leda till fler förskolläraryrket, då det skulle innebära en minskning av antalet studenter inom den reguljära förskolläraryrket.

Trots det finns det faktorer som talar för att förskoleförvaltningen bör verka för en arbetsintegrerad förskolläraryrket som ett ytterligare alternativ inom ramen för Malmö universitets ordinarie utbud. Det vill säga en utbildning som därmed är sökbar för alla behöriga, utan krav på tidigare yrkeserfarenhet från förskola.

För det första har arbetsintegrerade lärarutbildningar visat sig attrahera yrkesväxlare och personer som inte redan befinner sig inom skolvärlden, vilket är målgrupper som torde vara intressanta även för förskoleförvaltningen genom att de vidgar rekryteringsbasen.

För det andra har arbetsintegrerade lärarutbildningar visat sig ha ett mycket högt söktryck, med ett höjt meritvärde (intagningspoäng) som följd. Skulle en arbetsintegrerad förskolläraryrket, sökbar för alla, initieras vid Malmö universitet, finns det anledning att tro att meritvärdet blir

---

I dagsläget har denna uppdragsutbildning, som lett till cirka 100 legitimerade fritidslärare, kostat totalt 15 miljoner kronor.

högre även på denna variant. Med mer studiemotiverade studenter kan även genomströmningen förväntas öka.

Vanligtvis innebär arbetsintegrerad lärarutbildning att det första årets studier bedrivs på heltid. Om godkända resultat uppnåtts erbjuds sedan studenten en anställning på 50% hos aktuell huvudman, samtidigt som fortsatta studier bedrivs på 75%. Om modellen från lärarutbildningen följs innebär det att studenten anställs som obehörig förskollärare på en individuellt lönesatt utbildningstjänst med tillgång till stöd och handledning.² Även denna variant innebär således vissa kostnader för förskoleförvaltningen men av betydligt mindre omfattning då universitet står för själva utbildningskostnaden.

Förskoleförvaltningen fortsätter sondera möjligheterna

Denna variant av arbetsintegrerad förskollärarytbildning anordnas, liksom de befintliga arbetsintegrerade lärarutbildningarna, i samverkan mellan lärosäte och skolhuvudmän. Om utbildningen ska komma till stånd behöver således förskoleförvaltningen dels fortsätta diskussionen med Malmö universitet, dels sondera intresset hos andra skolhuvudmän i regionen. Det senare har redan initierats inom ramen för Skånes kommuner förvaltningschefs nätverk respektive Samverkansrådet för lärosäten syd och kommunala och fristående huvudmän.

Utredningen visar att en rad aspekter behöver beaktas i arbetet. Eftersom flera olika aktörer blir inblandade i en eventuell start av en arbetsintegrerad förskollärarytbildning är det nödvändigt att i god tid ha samverkat om olika överenskommelser, till exempel kring anställningsform, lönesättning, handledarskap och genomförande av VFU samt ställningstaganden vad gäller stödsatser som exempelvis seniora mentorer. I utredningen ges en belysning av erfarenheter från grundskoleförvaltningen av arbetsintegrerade lärarutbildningar som kan tas tillvara i detta arbete.

Vidare behövs en fördjupad barnkonsekvensanalys kring de effekter en arbetsintegrerad förskollärarytbildning kan få för barnen. I en sådan analys bör framför allt hänsyn tas till att villkoren för yngre barns utbildning och relationsskapande skiljer sig från äldre barns. Därför behöver arbets- respektive studietid planeras med utgångspunkt i barnets bästa och förskoleutbildningens specifika villkor. I utredningen diskuteras viktiga aspekter att beakta i analysarbetet. Det gäller exempelvis att det är viktigt att säkerställa att pedagogens arbete och studier organiseras på sådant sätt att barnet får en kontinuitet och stabilitet i vardagen på förskolan, med ett rimligt antal relationer i förhållande till olika vuxna.

Preliminär tidplan för fortsatt arbete

En preliminär tidplan för fortsatt arbete för en eventuell arbetsintegrerad förskollärarytbildning har diskuterats tillsammans med ansvariga vid Malmö universitet. Nedan redovisas de förberedande insatser som behöver genomföras av förskoleförvaltningen respektive Malmö universitet inför en start höstterminen 2024.

---

² I Malmö stads fall kan ett alternativ vara en anställning som barnskötare eller pedagog. I det senare fallet dock endast om personen har tidigare akademiska meriter om minst 120 hp inom ett område som är relevant för förskolan.

Tabell 2. Preliminär tidplan för förberedande arbete inför en arbetslivsintegrerad förskollärarytbildning vid Malmö universitet

Tidpunkt	Aktiviteter
HT21-VT22	Malmö stad fortsätter sondera intresset hos andra skolhuvudmän inom ramen för Skånes kommuner och arbetar vidare med att utreda praktiska frågor som anställningsformer, lönesättning, kartläggning av aktuella mottagande förskolor och liknande samt genomför en barnkonsekvensanalys. Malmö universitet har fokus på att organisera utökad VAL och starta en utvecklad Fö-flex.
HT22	Malmö stad initierar samarbete mellan Malmö universitet och andra skolhuvudmän kring arbetsintegrerad utbildning för att komma överens om avtal mellan skolhuvudmän och lärosäte respektive behövliga insatser för information och förankring. Malmö universitet fortsätter arbetet med uppstart och uppföljning av VAL och ny Fö-flex. Påbörjar dessutom kontakter med kommuner i regionen samt arbetar med att planera för en arbetsintegrerad förskollärarytbildning med ett fungerande kurspaket och tar fram förslag på avtal i dialog med intresserade kommuner.
2023	Båda parter fortsätter det arbete som påbörjades HT22. Avtal på plats mellan Malmö universitet och aktuella skolhuvudmän.
VT24	Ansökan öppnas och intresserade studenter ansöker senast 15 april.
HT24	Antagning av första kullen.

Andra insatser som behövs i syfte att öka andelen förskollärare inom förskoleförvaltningen

Utredningen visar att, oavsett utfallet av arbetet för en arbetslivsintegrerad förskollärarytbildning, behöver förskoleförvaltningen fortsätta arbeta med ett antal insatser i syfte att främja en ökad andel förskollärare i Malmö stads förskolor.

För det första finns ett behov av att de lokala ledningsgrupperna aktivt informeras om de olika utbildningsvägar till förskollärare som finns och vilka som kan vara aktuella beroende på medarbetarens arbetslivserfarenhet och tidigare studier. Med mer kunskap kan rektor och den lokala ledningsgruppen dels få ökade möjligheter att göra prioriteringar av satsningar på kompetenshöjande åtgärder, dels kan biträdande rektorer bättre coacha medarbetarna i samband med det årliga medarbetarsamtalet. Ett arbete som redan initierats är att utveckla informationssidor på KomIn kring vilka utbildningsvägar som kan leda till förskollärarytexamen. Möjligheter till individuellt anpassad studievägledning med stöd av Malmö universitet uppmärksammas i samband med detta.

För det andra behöver förvaltningen prioritera handledarutbildning för förskollärare eftersom behovet av handledare i nuläget inte är tillgodosett. Om förbättrad information om utbildningsvägar leder till ett ökat antal studenter kommer fler utbildade handledare att behövas.

Dessutom kan en förstärkt handledarkompetens komma att krävas då flera utbildningsvägar till förskollärare är förkortade och komprimerade.

För det tredje bör fortsatta uppföljningar ske av i vilken utsträckning de förskollärarstudenter som gjort sin VFU i förvaltningen fortsätter som anställda i förskoleförvaltningen efter examen. En inledande kartläggning under våren 2021 visade att endast 50 procent av de studenter som gjorde sin VFU i förvaltningen och som avslutade sin förskollärarytbildning i januari 2021 hade någon form av anställning i förvaltningen i mars. Motsvarande uppföljning behövs av medarbetare som gått alternativa förskollärarytbildningar. Syftet är att ta del av de erfarenheter och perspektiv som ligger till grund för individens beslut att fortsätta sin karriär inom förvaltningen eller inte, och att aktivt söka vägar för att gynna fortsatt anställning inom förvaltningen.

För det fjärde är det viktigt att fortsätta arbetet med nationell påverkan för att öka antalet förskollärare. Som utredningen visat har Malmö universitet, av resursskäl, för närvarande inte möjlighet att utöka det totala antalet platser på förskollärarytbildningen. Om en arbetsintegrerad förskollärarytbildning inrättas innebär det att antalet platser på den reguljära utbildningen måste minskas. Detta är ett tydligt exempel på varför behovet av ytterligare statliga medel för att öka antalet utbildningsplatser på olika förskollärarytprogram bör påtalas.

Utredning arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning

Bakgrund

Förskollärare är ett av de största bristyrkena i vårt land, både på kort och lång sikt. Enligt Arbetsförmedlingen finns ett ökat behov av förskollärare till följd av ett ökat antal barn i de flesta regioner de kommande åren. Samtidigt väntas inte tillräckligt många förskollärare examineras för att möta efterfrågan. Det är problematiskt, inte minst utifrån att förskollärarens ansvar för undervisningen har förstärkts i förskolans nya läroplan från 2018. Bristen på förskollärare är ett hot mot en likvärdigt hög kvalitet i utbildningen och därmed en av förskolenämndens största utmaningar.

I Malmö stad har andelen förskollärare inom förskolan sjunkit från över 40 procent för tio år sedan till 29 procent år 2020, trots ett proaktivt arbete för att rekrytera, attrahera och behålla förskollärare. Andelen förskollärare i Malmö stad ligger dessutom under snittet i landet³. Enligt förskoleförvaltningens senaste kompetensförsörjningsrapport konstateras ett rekryteringsbehov om 1181 förskollärare, utifrån utbyggnad, personalomsättning och pensionsavgångar de kommande fem åren, samtidigt som endast 1300 förskollärare förväntas examineras från Malmö universitet under samma tidsperiod, och dessa individer ska tillgodose flera kommuners behov av förskollärare. Behovet av ytterligare insatser för att öka antalet utbildningsplatser på olika förskollärarytprogram är därmed påfallande.

Uppdrag och syfte

I en motion till kommunfullmäktige av Linda Obiedzinski (M) förslås att en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning startas i samarbete med Malmö universitet, med syftet att öka andelen förskollärare. Med anledning av motionen har förskolenämnden fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda möjligheterna till en sådan utbildning. I uppdraget ingår även att återkomma till kommunstyrelsen med förslag på genomförande.

Syftet med utredningen är att belysa förutsättningarna för att genomföra arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning i samarbete med Malmö universitet. Inledningsvis kan konstateras att två olika alternativ kan komma i fråga. Dels om en variant som erbjuds som en del i universitetets ordinarie utbud och som bekostas av universitetet och är sökbar för alla behöriga, dels en variant som anordnas i form av uppdragsutbildning, dvs anordnas för medarbetare i Malmö stads förskoleförvaltning och bekostas av den samma. Utredningen belyser båda varianterna. Syftet är även att ta tillvara erfarenheter från liknande satsningar samt att kartlägga relevanta utbildningsalternativ. Det är likaså att klargöra behov av och formerna för fortsatt arbete.

Genomförande och disposition

Föreliggande utredning belyser flera exempel på utbildningar där det är möjligt att kombinera studier till lärare med arbete. Utredningen har främst tagit sin utgångspunkt i intervjuer och samtal med representanter från Malmö universitet, grundskoleförvaltningen i Malmö stad samt andra kommuner och lärosäten. Samtal har även förts med rektorer, en utbildningschef och utvecklingssekreterare med ansvar för VFU-frågor. Dialog har också förts med fackliga organisationer inom förskoleförvaltningen. Se bilaga för fullständig lista över referenspersoner.

---

³ Enligt Skolverket ligger andelen kommunalt anställda förskollärare i riket på 42 % (2019).

Därutöver har information inhämtats från olika lärosätens hemsidor och dokumentstudier av relevanta underlag har genomförts.

I utredningens första del redovisas en omvärldsbevakning i form av grundskoleförvaltningens erfarenheter av två arbetsintegrerade utbildningsinsatser som sker i samverkan med Malmö universitet respektive Högskolan i Kristianstad. Därefter följer fler exempel på arbetsintegrerade utbildningar och alternativa utbildningsvägar till förskollärare som kan bedrivas parallellt med arbete. I utredningens andra del redovisas och diskuteras förutsättningar för genomförande av en eventuell en arbetsintegrerad förskollärarytbildning, både utifrån förskoleförvaltningens och Malmö universitets förutsättningar. I den avslutande tredje delen presenteras ett förslag till fortsatt arbete och en plan för genomförande för en eventuell start av arbetsintegrerad förskollärarytbildning vid Malmö universitet.

Del 1: Arbetsintegrerad lärarutbildning och andra utbildningsalternativ

Arbetsintegrerad lärarutbildning utan krav på tidigare lärarerfarenhet är en relativt nyinrättad möjlighet för studenter att kombinera studier med arbete som lärare under organiserade former. Högskolan i Dalarna var först med att 2018 erbjuda ett sådant upplägg, den så kallade Dalamodellen, i samverkan med närliggande kommuner. Utifrån detta pilotförsök har regeringen tagit initiativ till en satsning⁴ som medför att fler lärosäten, från och med 2020, fått möjligheter att utveckla en arbetsintegrerad utbildningsmodell. Det har lett till att arbetsintegrerade grundlärar- och ämneslärarutbildningar i dagsläget finns på åtta lärosäten, bland annat vid Malmö universitet och Högskolan i Kristianstad. Ytterligare lärosäten planerar att erbjuda arbetsintegrerade lärarutbildningar. Vanligtvis innebär arbetsintegrerad lärarutbildning utan krav på tidigare erfarenhet en kombination av 50 procent arbete och 75 procent studier, men andra modeller förekommer. Endast ett lärosäte – Karlstads universitet – erbjuder i dagsläget en arbetsintegrerad utbildning till förskollärare, utan krav på tidigare erfarenhet av arbete i förskola.

I denna första del redovisas erfarenheter av olika arbetsintegrerade lärarutbildningar. Först de som ges i samverkan mellan Malmö universitet och grundskoleförvaltningen i Malmö stad och ett antal andra huvudmän i Skåne, och sedan den uppdragsutbildning till lärare i fritidshem som grundskoleförvaltningen köpt av Högskolan i Kristianstad. Därefter redovisas mer kortfattat två exempel på arbetsintegrerade förskollärarutbildningar som ges vid universiteten i Uppsala och Karlstad. Därpå följer en redovisning av befintliga utbildningsalternativ för den som önskar arbeta parallellt med studier till förskollärare samt vilka förutsättningar förskoleförvaltningen ger medarbetare för att de ska kunna fullfölja utbildningarna. Utredningens första del avslutas med en diskussion om för- och nackdelar med olika utbildningsalternativ och sammanfattande slutsatser.

Arbetsintegrerad lärarutbildning vid Malmö universitet

När möjligheten att starta arbetsintegrerade lärarutbildningar tillkom, fördes dialog i det regionala samverkansrådet⁵ om möjligheten att även starta en arbetsintegrerad förskollärarutbildning. Då behovet av grundlärare för F-4 och 4–6 bedömdes vara mest angeläget, valde dock huvudmän och universitet att inledningsvis satsa på dessa inriktningar. Dessutom ansågs den befintliga flexibla förskollärarutbildningen, fö-flex, vara ett väletablerat och fungerande alternativ för blivande förskollärare. Liknande alternativ saknades för grundlärare.

Den arbetsintegrerade grundlärarutbildning som finns på Malmö universitet startade 2019 och de kommuner som ingår i avtalet med Malmö universitet är Malmö, Burlöv, Helsingborg, Landskrona, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg och Vellinge. Grundskoleförvaltningen och övriga medverkande kommuner förde tidigt dialog med universitetet kring utbildningens utformning för att studiedel och arbetsdel skulle anpassas till varandra på bästa sätt.

Antal studenter och målgrupp

Den arbetsintegrerade lärarutbildningen vid Malmö universitet har 20 utbildningsplatser för år F-3 och 20 platser till år 4–6. Av studenterna i den första årskullen är idag 25 kvar (två är föräldralediga). De som har hoppat av är yngre personer som inför år två bytte till den reguljära lärarutbildningen, eftersom de tyckte att det var allt för krävande att studera 75 procent och

---

⁴ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/12/satsningar-for-fler-larare-och-okad-tillgang-till-utbildning-i-hela-landet/>

⁵ Samverkansrådet för lärosäten Syd och de kommunala och fristående huvudmännen, som samordnas av Skånes kommuner.

samtidigt arbeta halvtid. Hösten 2021 kommer ytterligare en arbetsintegrerad lärarutbildning att starta, för ämneslärare år 7–9 med inriktning biologi, kemi och teknik. Till denna utbildningsinriktning kommer det att finnas 14 platser.

Söktrycket till de relativt sett få utbildningsplatserna på arbetsintegrerad lärarutbildning är högt, och de studenter som antas har därmed ett högt meritvärde. De som väljer att gå arbetsintegrerad utbildning representerar en bred målgrupp, avseende ålder och arbetslivserfarenhet. Flertalet studenter är något äldre (medelåldern är 31,4 år jämfört med cirka 25 år på de reguljära utbildningarna) och har valt att växla från ett annat yrke till läraryrket.

Upplägg

Till den arbetsintegrerade lärarutbildningen är det fritt att söka för alla som har grundläggande behörighet. Studenten antas enligt gängse antagningsförfarande till högskola och det första studieåret genomförs på heltid. Under resterande utbildningstid ingår studier på 50–75 procent och arbete på 50 procent. Eftersom studierna bedrivs på heltid endast under det första året är den arbetsintegrerade grundlärarutbildningen förlängd med ett år jämfört med den reguljära grundlärarutbildningen. Vissa kurser om 7,5 högskolepoäng (hp) erbjuds även på sommaren, då studenten inte arbetar, i syfte att nå en högre studietakt.

De studenter som under det första studieåret har genomfört kursen Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) med godkänt resultat och därtill klarat ytterligare minst 30 hp erbjuds en utbildningstjänst i den kommun där VFU-kursen genomförts. Om en student inte blir godkänd på VFU-kurserna erbjuds hen att byta till den reguljära utbildningen istället, vars kurser den arbetsintegrerade utbildningen speglar. Samtliga VFU-kurser utöver den första görs inom ramen för anställningen.

Studenten anställs som obehörig lärare på en individuellt lönesatt utbildningstjänst och får stöd och handledning av en senior lärare inom grundskoleförvaltningen. Anställningen som obehörig lärare gäller för ett år i taget och följer skollagen och andra gällande avtal för anställning. Skolan förbinder sig inte att anställa studenten efter genomförd utbildning.

Finansiering

Det första årets studier bedrivs på heltid och bekostas av studenten själv. De medverkande kommunerna har då inte några kostnader eftersom studenten ännu inte har en anställning. Lönen för utbildningstjänsten under år två finansieras centralt av skolförvaltningen i respektive medverkande kommun. Under detta år arbetar studenten som en resurs i klassrummet utöver ordinarie personal. Tredje året arbetar studenten självständigt och lönekostnaderna delas mellan skolförvaltningen centralt och den skola där studenten arbetar. Lönen för år fyra och fem bekostas helt av skolan. Tre dagar per vecka arbetar studenten på skolan och två dagar är vikta för studier. Studenten anställs som obehörig lärare ett år i taget, från höstterminens start.

Grundskoleförvaltningens HR-avdelning har avsatt en resurs om cirka 20 procent för administrativa uppgifter som tillkommer i arbetet med den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Arbetsuppgifterna handlar bland annat om samverkan med Malmö universitet och övriga huvudmän, administration och information till studenterna. Grundskoleförvaltningen har även tillsatt en senior medarbetare/mentor som stöttar studenterna vid behov. Syftet med den seniora medarbetaren är också att vara ett stöd för lärare och skolledare på skolan där studenten arbetar samt säkerställa att samtliga deltagare får grundläggande kunskaper om skolans styrdokument och Malmö stads policy och riktlinjer.

Grundskoleförvaltningens erfarenheter

Den kritik som, enligt grundskoleförvaltningen i Malmö stad, framförts av studenter har främst handlat om oklarheter kring lönesättning. Det förekom förväntningar på en högre lön än vad kommunerna bedömde vara rimligt för en medarbetare som ännu inte har en lärarexamen. Lönen för en obehörig lärare varierar från 23 000 – 27 000 kronor per månad, och från år två, då studenten börjar arbeta halvtid får hen alltså hälften av denna månadslön. Från kommunernas sida har information och kommunikation kring lönesättningen med tiden förbättrats, vilket lett till minskad kritik från studenterna.

Enligt grundskoleförvaltningen är studenterna positiva till att inte behöva ta studiemedel och att få möjlighet att studera fast de inte har rätt att ta mer studiemedel. Flera nämner också att det är positivt att de kommer ut på en arbetsplats redan tidigt i sin utbildning.

De rektorer som har en student i utbildningsanställning är i stort sett nöjda. Om någon student visar bristande förmåga eller kunskaper förs dialog med Malmö universitet som kan stötta studenten på olika sätt. Detta är universitetets huvudansvar så länge studenten fortfarande är under utbildning.

Arbetsintegrerad grundlärautbildning vid Högskolan i Kristianstad

Av intresse i sammanhanget är att grundskoleförvaltningen i Malmö stad, sedan 2017, köper en uppdragsutbildning av Högskolan i Kristianstad (HKR) där utvalda medarbetare ges möjlighet att läsa till grundlärare med inriktning fritidshem.

Antal studenter och målgrupp

Varje antagningsomgång omfattar 35 personer. I dagsläget är 35 medarbetare under utbildning och 70 personer har avslutat den. Endast sex personer har lämnat utbildningen. Fyra av dem på grund av att de slutat sin anställning i grundskoleförvaltningen, och två personer har lämnat av privata skäl. De flesta som går utbildningen har en bakgrund som lärarassistent eller barnskötare, och åldersspannet ligger mellan 25–55 år.

För att kunna ansöka krävs minst fem års arbetslivserfarenhet, varav minst tre i grundskoleförvaltningen. Den anställdes rektor måste stå bakom ansökan och intyga att medarbetaren är lämplig samt har kapacitet att klara utbildningen. Därutöver krävs grundläggande behörighet samt goda kunskaper i svenska och engelska i både tal och skrift. För att få en uppfattning om språkkunskaperna är alla som söker tvungna att skriva ett personligt brev med motivering till att bli antagen.

Upplägg

Den som antas till uppdragsutbildningen får 100% lön, men arbetar 80%. En dag per vecka är vikt för studier och på dessa dagar förläggs föreläsningar i Malmö eller på distans med lärare från Högskolan i Kristianstad. Föreläsningar hålls cirka åtta - nio heldagar per termin och under varierande veckodagar. Studietakten är 30 hp per termin, vilket innebär en studietakt på helfart. Det medför att medarbetarna under de tre studieåren har en hög arbets- och studiebelastning, något som är viktigt att klargöra från början.

Flera studenter har kunnat tillgodoräkna sig delar av utbildningens innehåll genom validering. I princip alla kurser är öppna för validering men ju längre studenten kommer i utbildningen desto mindre chans är det att personen har med sig kunskaper som är möjliga att validera. Under de första tre terminerna har de flesta validerat VFU-kurserna. VFU gör de på annan arbetsplats än

den egna för de inte ska hamna i en situation där det blir svårt att skilja på sin roll som medarbetare respektive student i VFU. Bytet av skola har bidragit till att de har fått många nya erfarenheter samt vidgad kännedom om grundskoleförvaltningen.

Finansiering

Som redan nämnts är utbildningen en uppdragsutbildning som grundskoleförvaltningen köper av Högskolan i Kristianstad. Enligt *Förordning (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor* får lärosäten bedriva uppdragsutbildning avseende personalutbildning eller utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl. Vad gäller kostnad för en uppdragsutbildning får lärosätena själva bestämma avgiftens storlek men den ska vara sådan att full kostnadstäckning uppnås. Den totala kostnaden för fritidslärarytbildningen uppgår i dagsläget till 15 miljoner kronor. Av denna summa bidrog omställningsfonden med 1 miljon kr år 2020.⁶ Varje utbildningsplats kostar totalt 115 000 kronor. Grundskoleförvaltningen bekostar även litteraturen för varje medarbetare, cirka 5000 - 7000 kronor. Dessutom arbetar två seniora lärare deltid som mentorer i projektet. Kostnaden för de seniora lärarna är 70 000 kr per läsår. Skolorna står själva för vikariekostnaden för de 20% då medarbetaren som går utbildningen har studietid.

Grundskoleförvaltningens erfarenheter

Grundskoleförvaltningen anser att resultatet av uppdragsutbildningen är mycket positivt. Satsningen utvärderas nu bland annat i fråga om hur många av deltagarna som tagit ut sin legitimation, och om de stannar kvar på sina arbetsplatser/i kommunen. Utvärderingen visar preliminärt att dessa målsättningar hittills är uppfyllda till 90%. Grundskoleförvaltningen har stora förhoppningar på en fortsatt satsning då det fortfarande råder stor brist på grundlärare med inriktning mot fritidshem.

En av anledningarna till det lyckade resultatet är att förvaltningen tillfört en resurs i form av två seniora medarbetare som stöd för studenterna. Detta upplägg har gjorts med anledning av den höga studietakten och att många av studenterna är studieovana, i syfte att minska risken för avhopp från utbildningen. De seniora lärarna har täta uppföljningar, coachar och leder lärgrupper med studenterna. De har även enskilda handledarträffar med studenterna samt avstämningsträffar med skolledarna varje termin.

Stödet från de två seniora lärarna framstår som särskilt betydelsefullt då det i några fall varit avgörande för att motivera studenter till att fortsätta utbildningen. Det de seniora lärarna själva beskriver som mest centralt är att de haft möjlighet att utveckla en relation med varje enskild student och att de därmed kunnat fungera som ett nära stöd för studenterna under hela utbildningstiden. Det kan handla om att ge stöd i att planera studierna, att stötta studenten kring att informera kollegor om sin utbildning, att medverka i samtal mellan student och chef för att skapa bra arbets- och studieupplägg eller att i dialog med högskolan och studenten följa upp studieresultaten.

Arbetsintegrerad förskollärarytbildning vid Uppsala universitet

Ännu ett exempel på uppdragsutbildning är en arbetslivsintegrerad förskollärarytbildning som Nacka, Uppsala, Östhammar och Österåker kommun köpt av Uppsala universitet. Insatsen erbjöds anställda barnskötare, och sammanlagt sökte 60 personer från de fyra kommunerna. Av dessa valdes 45 personer ut. Utbildningen startade hösten 2017 och omfattar fyra år på halvfart.

---

⁶ Det var också det första året som grundskoleförvaltningen ansökte om medel för denna utbildning.

Den reducerade studietiden möjliggörs genom validering av studenternas förkunskaper och minst fem års arbetslivserfarenhet i förskola. Kostnad för utbildningen uppgår till cirka 250 – 300 000 kr per kurs och totalt ca 2,5 mkr för Nackas del. Utbildningskostnaden finansieras med medel från omställningsfonden.

I nuläget, då knappt en termin återstår, är det 25 av 45 personer som fortfarande deltar. 20 har med andra ord avbrutit sina studier. Villkoren från kommunens sida för att delta i utbildningen var att studenten tog tjänstledigt en dag i veckan för studier vilket studenterna överlag varit missnöjda med. För vissa har det inneburit en ekonomisk påfrestning utifrån en redan tidigare låg inkomst. Nacka ser ändå uppdragsutbildningen som framgångsrik, och som en bidragande orsak lyfts rektorens starka engagemang och att de tydligt månat om medarbetarnas studier. Nacka kommun har inte för avsikt att starta några nya utbildningar av denna karaktär. Istället erbjuds medarbetare att läsa olika högskolekurser, som bedöms vara av relevans, på arbetstid.

Arbetsintegrerad förskollärautbildning vid Karlstads universitet

Från och med höstterminen 2021 erbjuder Karlstads universitet en arbetsintegrerad förskollärautbildning om 20 platser. Cirka 200 personer sökte utbildningen. Upplägget är likt det som finns mellan grundskoleförvaltningen och Malmö stad vad gäller studietakt och finansiering. Lönenivån är dock avsevärt högre jämfört med vad Malmöstudenterna erbjuds. Den som studerar i Karlstad tjänar som lägst 18 000 i månaden på sin halvtidstjänst. 9000 är en fast studielön, och den andra halvan är en arbetslön som ligger på minst 9000 kr, vilket kan bli mer om studenten har erfarenhet som bedöms vara relevant.

Intagning till den arbetsintegrerade förskollärautbildningen sker både utifrån meritpoäng och genom intervjuer av universitet och representanter från huvudmännen. En intervjumall med poängbedömningssystem, godkänd av UHR⁷, har använts för att göra bedömningen. Systemet innebär att en sökande med högt meritvärde kan väljas bort till förmån för person som fått hög bedömning vid intervjun. Det kan också innebära att en person som en kommun rekommenderat att söka utbildningen, väljs bort efter intervjutillfället. De områden som bedöms vid intervjun är: motivation för utbildning och framtida profession, social förmåga och självinsikt.

Varje student får stöd av en mentor på skolan där de får sin anställning. Detta bedöms som ytterst viktigt, och beskrivs ha varit en framgångsfaktor vid de arbetsintegrerade lärarutbildningar som sedan tidigare pågår vid universitetet. Det stämmer även väl överens med de erfarenheter som grundskoleförvaltningen lyft fram, vilket diskuterats tidigare.

Kommunerna är mycket positiva till att de som examineras kommer att vara erfarna lärare när de examineras, och betraktas därför som mycket anställningsbara. Satsningen bedöms också vara ett välkommet initiativ av de många glesbygdskommuner som finns runt Karlstad.

Alternativa utbildningsvägar

På nationell nivå har en rad satsningar genomförts för att öka andelen lärare i samtliga skolformer, bland annat genom vidareutbildning av obehöriga lärare och förskollärare.⁸ I Utbildningsdepartementets nyligen framtagna utredning *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan* föreslås likaså en kortare kompletterande pedagogisk utbildning för personer med en tidigare utbildning. Promemorian överväger dock inte möjligheten att skapa en förkortad

⁷ Universitets- och högskolerådet.

⁸ <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/09/fler-behoriga-larare-och-bättre-kompetensutveckling>, hämtad 20210407

förskolläraryt utbildning för akademiker, vilket förskolenämnden i sitt remissvar påtalat som anmärkningsvärt. Emellertid finns redan ett antal olika vägar att nå förskollärarexamen, vilka redovisas i följande avsnitt. Flera av dessa är avsedda för dem som har förvärvat viss erfarenhet av arbete inom förskola och/eller har vissa akademiska meriter.

Översikt över utbildningsalternativ

I nedanstående tabell ges en överblick över befintliga utbildningar⁹ som är av relevans i sammanhanget. I samtliga alternativ finns möjlighet att kombinera studier med arbete och i flertalet är validering antingen ett obligatorium eller en möjlighet. Efter tabellen följer en mer fördjupad beskrivning av de olika utbildningsalternativen som visas i tabellen. Genomgående gäller krav på grundläggande behörighet.

Tabell 1. Översikt över utbildningsalternativ

Utbildning	Behörighetskrav	Antagning	Utformning och längd
Förskolläraryt utbildning, erfarenhetsbaserad, MAU (fö-flex)	Minst 5 års yrkeserfarenhet från förskola.	Varje vår (60 platser)	Heltidsstudier med möjlighet till validering. Till stor del distansstudier.
Förskolläraryt utbildning, erfarenhetsbaserad, HKR	Minst 3 års yrkeserfarenhet från förskola.	Varje vår (60 platser)	Heltidsstudier med möjlighet till validering. Till stor del distansstudier.
Förskolläraryt utbildning, erfarenhetsbaserad, GU	Minst 5 års yrkeserfarenhet från förskola.	Varje termin (30 platser)	Kan läsas på heltid eller halvtid, eller som kombination av hel- och halvtid. Valideringskrav. Ortsberoende distansstudier.
Vidareutbildning av lärare, VAL	Minst 8 års yrkeserfarenhet från förskola samt har läst minst 30 hp relevanta för förskola.	Varje termin (Successiv utökning av antalet platser)	Efter valideringsprocess termin 1 får studenten en individuell studieplan vilken avgör utbildningens längd.
Utländska lärares vidareutbildning, ULV	Utländsk (förskol)lärarexamen.	Varje termin	Studenten får en individuell studieplan vilken avgör utbildningens längd.
Antagning senare delen av programmet	Påbörjad förskolläraryt utbildning som kan fortsättas.	Varje termin	Utbildningens längd beror på tidigare studier.
Fler vägar in	Öppen för alla, men rekommenderas särskilt för dem som vill kvalificera sig för VAL eller de som vill kunna tillgodoräkna sig lästa kurser i en av de andra utbildningarna.	Varje termin	Enstaka kurser som kan tillgodoräknas helt eller delvis i senare utbildning.

⁹ Utredningen beskriver inte de reguljära förskollärarytprogrammen som bedrivs på heltid, men helt kort kan ändå nämnas att vid Malmö universitet anordnas förskolläraryt utbildningen dels som reguljärt program, dels som reguljärt program med musikprofil. Antagning till de totalt 300 platserna på dessa båda alternativ sker vanligtvis inför varje hösttermin. Studierna bedrivs på heltid, men många studenter väljer att till viss del vikariera på förskolor parallellt med studierna. Detta är särskilt vanligt under de sista terminerna och för en del studenter blir studierna lidande av detta extraarbete.

Flexibla förskolläraryrket (fö-flex) vid Malmö universitet

Malmö universitet har till och med antagningen för vårterminen 2021 anordnat förskolläraryrket i en flexibel variant (fö-flex) om 60 platser. Den flexibla varianten har som behörighetskrav haft minst fem års yrkeserfarenhet från arbete inom förskola. Yrkeserfarenheten tas tillvara i utbildningen, som till vissa delar bedrivs på distans och är delvis nätbaserad. De studerande har möjlighet att ansöka om att få kunskaper och färdigheter, som erhållits genom exempelvis andra studier eller yrkesliv, tillgodoräknande genom en valideringsprocess. Deras kompetens blir då kartlagd och bedömd i förhållande till kursernas lärandemål och kan resultera i att delar av utbildningen tillgodoräknas. Studenterna har också möjlighet att under några VFU-kurser bli bedömda både på den aktuella kursens och den kommande kursens mål¹⁰, vilket kan innebära ytterligare förkortad studietid.

För närvarande pågår en revidering av utbildningen som innebär att den framöver inte kommer att följa den reguljära utbildningens kursupplägg på samma sätt som tidigare. Studenternas yrkeserfarenhet ska framöver tas tillvara på ett ännu bättre sätt i utbildningen och undervisningsformen ska bli mer digital för att öka studenternas möjlighet att framgångsrikt studera parallellt med arbete. Den nya versionen av fö-flex gäller från och med antagningen våren 2022.

Förskoleförvaltningen har under flera år haft många medarbetare som gått den flexibla varianten av förskolläraryrket parallellt med arbete. De av förskoleförvaltningens rektorer som tillfrågats i utredningen beskriver att de som läser fö-flex vid Malmö universitet väljer att arbeta i olika hög grad: några jobbar 100% parallellt med studier, andra går ner i tid till 75%. Det finns också några enstaka medarbetare som gått ner till 50% arbete för att klara studierna. Förskoleförvaltningens rektorer och medarbetare har överlag positiva erfarenheter av såväl utbildningen som av medarbetarnas möjligheter att kombinera studier med arbete, särskilt utifrån de ändringar som skett de senaste åren, där studenterna nu har möjlighet att under några VFU-perioder bli bedömda på inte bara den innevarande kursens mål utan även kommande VFU-kurs mål. Möjligheten att kunna göra VFU på arbetsplatsen har likaså uppfattats positivt, även om vissa fördelar kan finnas med att göra VFU på annan förskola än den där man vanligtvis arbetar.

Dock har det visat sig att det inte är en självklarhet att förskoleförvaltningens medarbetare som studerar på fö-flex också stannar inom förvaltningen efter examen. Våren 2020 undersöktes hur många av förvaltningens medarbetare som går fö-flex och som fortfarande arbetar i förskoleförvaltningen. Av de medarbetare som antagits till fö-flex VT19 arbetade 84% fortfarande i förskoleförvaltningen ett år efter antagning. Av medarbetare antagna till fö-flex VT18 var det endast 70% som fortfarande arbetade i förskoleförvaltningen två år efter antagning.

Förskolläraryrket på distans vid Högskolan i Kristianstad

Även vid Högskolan i Kristianstad anordnas en erfarenhetsbaserad förskolläraryrket som huvudsakligen går på distans och har inslag av validering. Utbildningen har antagning varje vårtermin, till 60 utbildningsplatser och kräver minst tre års sammanlagd arbetslivserfarenhet från förskola (till skillnad från de fem år som krävs för fö-flex vid Malmö universitet).

Utbildningsupplägget möjliggör arbete vid förskola parallellt med studierna.

Ortsberoende förskolläraryrket på distans vid Göteborgs universitet

Från och med hösten 2021 erbjuder Göteborgs universitet en erfarenhetsbaserad, ortsoberoende förskolläraryrket helt på distans. Utbildningen kräver att studenterna har tidigare

---

¹⁰ <https://mau.se/sok-utbildning/program/lglfo-flex/#accordion-72048>

yrkeserfarenhet om minst fem år som kan valideras till 60 hp. Inriktningen kan läsas med en studietakt på 50 procent över fem år eller på 100 procent över 2,5 år. I det senare fallet läser studenten två kurser samtidigt. Utbildningen ger möjligheter för arbete vid förskola parallellt med studierna och många examinationsuppgifter förväntas genomföras på arbetsplatsen. Utbildningen kommer att erbjuda 30 platser och ges med start både höst- och vårtermin. Inför hösten 2021 var det rekordmånga ansökningar så intresset för utbildningen är stort.

Vidareutbildning av lärare (VAL)

Vidareutbildning av lärare är ett nationellt regeringsuppdrag som inkluderar åtta medverkande lärosäten, varav ett är Malmö universitet. Utbildningen ges för närvarande till och med 2030 med sista antagning 2026 med sannolik förlängning. Från och med 2021 inkluderades studier mot förskolläraryxamen i utbildningen. En förutsättning för studier inom VAL är att de bedrivs parallellt med arbete på förskola, om minst 50%. För VAL gäller för närvarande att den som söker ska ha arbetat med en förskollärares arbetsuppgifter¹¹ under minst åtta år, i en omfattning av minst 75 procent. Tre av dessa åtta år ska ha varit under en sammanhängande period. Yrkeserfarenheten valideras till motsvarande 60 hp, vilket innebär att studietiden förkortas med två terminer. Dessutom ska den sökande ha 30 hp från tidigare studier av relevans för en förskolläraryxamen, vilket förkortar utbildningen med ytterligare en termin.

Den som blir antagen till VAL genomgår en omfattande valideringsprocess som varar hela första terminen. Därefter görs en individuell studieplan gällande de kurser som återstår. Den som utbildar sig inom VAL kan således få en väsentligt kortare studietid jämfört med den ordinarie förskolläraryxamen eller fö-flex, men å andra sidan krävs längre yrkeserfarenhet än för fö-flex och därtill tidigare högskolestudier. En stor fördel med VAL är att de som har oavslutade utbildningar, även från andra lärosäten, har möjlighet att komplettera dessa för att nå förskolläraryxamen. Det öppnar möjligheter för många medarbetare inom förskoleförvaltningen. En annan fördel med VAL är att de som inte blir antagna får avslag med studie vägledning. Detta innebär att den som inte har läst tillräckligt med högskolepoäng för att kunna bli antagen får vägledning om lämpliga kurser. Sådana kurser finns inom exempelvis Fler vägar in, se nedan.

Våren 2021 antogs 11 studenter till VAL förskollärare vid Malmö universitet. Inför höstens antagning har intresset för VAL ökat avsevärt, både på enskilda lärosäten och nationellt. Med två veckor kvar till sista ansökningsdatum kunde Malmö universitet konstatera att mer än dubbelt så många hade sökt som en termin tidigare¹². Eftersom VAL fortfarande är nytt har Malmö universitet ännu inga begränsningar för hur många som kommer att antas per antagningsomgång. Kurspaketet för hela utbildningen är dessutom under uppbyggnad och den närmsta tiden framöver krävs ett stort arbete att få hela utbildningen på plats, inte minst då varje student får en individuell studieplan där ambitionen är att kurserna ska kunna läsas i följd utan uppehåll. Eftersom varje studieplats blir individuellt anpassad krävs ett omfattande arbete för att få till ett fungerande kurspaket på lärosätet. På sikt kommer personer som arbetar med förskollärares arbetsuppgifter och som saknar max 120 hp för att nå en förskolläraryxamen att kunna antas till VAL.

---

¹¹ Bedömningen görs av rektor, som också utfärdar ett intyg om att medarbetaren helt eller delvis utfört förskollärares arbetsuppgifter.

¹² Enligt samtal med studie- och karriärvägledare vid Malmö universitet den 31 mars 2021.

Utländska lärares vidareutbildning (ULV)

Den som har en avslutad utländsk (förskol-)lärarutbildning eller en avslutad utländsk utbildning i ett skolämne kan bli förskollärare respektive lärare i Sverige genom ULV. Det är en kompletterande utbildning där studenten får en individuell studieplan utifrån sin tidigare utbildning och lärarerfarenhet. För att bli antagen krävs en avslutad och godkänd utländsk eftergymnasial lärarexamen eller eftergymnasial ämnesutbildning som omfattat minst två år, samt godkänt betyg i Svenska 3/Svenska som andraspråk 3 eller motsvarande. Den komplettering som behöver göras får omfatta högst 120 hp. Studierna kan bedrivas parallellt med arbete.

Antagning till senare delen av programmet

Den som tidigare påbörjat en förskollärarutbildning men gjort studieuppehåll, hoppat av, eller önskar byta studieort, kan ansöka om antagning till senare delen av förskollärarutbildningen vid Malmö universitet för att avsluta sina studier. För att bli antagen får studenten ha max 120 hp kvar av sin utbildning samt uppfylla utbildningens grundläggande krav på behörighet och även särskilda behörighetskrav om sådana finns.

Fler vägar in

För att främja intresse för och tillträde till olika lärarprogram finns den nationella satsningen ”Fler vägar in”. Inom satsningen erbjuds kortare kurser med flexibelt upplägg av relevans för en framtida lärar- eller förskollärarexamen, till exempel kurser som kan motsvara de 30 hp som krävs för att bli antagen till VAL eller kurser som kan behövas för studier inom ULV. Fler vägar in är således inget alternativ som leder till förskollärarexamen, men kan vara ett alternativ för dem är intresserade av professionell utveckling eller vill skaffa sig behörighet att söka in på VAL eller ULV. Kurserna ges vid flera lärosäten och kan tillgodoräknas helt eller delvis i en förskollärarutbildning. Kurserna inom fler vägar in kan läsas parallellt med arbete på förskola.

Överenskommelser vid högskolestudier

Förskoleförvaltningen har under många år haft fördelaktiga överenskommelser för högskolestudier som medarbetare bedriver parallellt med arbete på förskolan. Rektor skriver överenskommelsen med den enskilde medarbetaren efter besked om antagning och innan utbildningens start. För de utbildningar som sträcker sig över mer än en termin följer rektor upp överenskommelsen med den enskilde medarbetaren minst en gång per termin. Överenskommelserna har senast reviderats inför antagningen våren 2021. De fyra nu gällande överenskommelserna är:

1. Förskollärarutbildningen flexibel variant eller distans
2. VAL, ULV och senare delen av programmet
3. Enstaka kurser, bland annat Fler vägar in
- 4.Handledarutbildning I och II

Samtliga överenskommelser riktar sig till tillsvidareanställda medarbetare som bedriver högskolestudier parallellt med tjänstgöring på förskola. Enligt överenskommelserna har medarbetaren möjlighet att använda viss tid för studier under arbetstid samt låna kurslitteratur från förskoleenhetens eller förskoleförvaltningens bokbestånd. I de fall VFU ska genomföras, kan medarbetaren göra denna med bibehållen lön under förutsättning att VFU görs på någon av förskolorna i förvaltningen. Villkoren för högskolestudier parallellt med arbete bedöms vara förmånliga för den enskilde medarbetaren, inte minst för att det går att genomföra VFU med bibehållen lön, utan att ta tjänstledigt.

Sammanfattande slutsatser

Nedan summeras det som framkommit i utredningens första del. För- och nackdelar med olika utbildningsalternativ diskuteras och slutsatser redovisas utifrån de erfarenheter som inhämtats genom omvärldsbevakningen.

Fördelar och nackdelar med olika utbildningsalternativ

Den höga förskolläraarbeten i Malmö stad och nationellt gör att alla utbildningsvägar som leder till förskolläraryxamen är välkomna. De olika utbildningsvägar som hittills har presenterats svarar mot olika målgruppers behov och mångfalden av alternativ är därför värdefull för förskoleförvaltningen. Värt att poängtera är att de målgrupper som är aktuella för VAL, ULV och antagning till senare delen av förskolläraryxamen i första hand inte är aktuella för en eventuell ny form av arbetsintegrerad förskolläraryxamen, då deras tidigare erfarenhet och studier bättre kan tas tillvara av de nämnda utbildningarna.

Befintliga erfarenhetsbaserade förskolläraryxamen som kan förenas med arbete på förskola är exempelvis fö-flex och VAL vid Malmö universitet, distansutbildningen vid Högskolan i Kristianstad och den ortsoberoende utbildningen vid Göteborgs universitet, vilka samtliga har som krav att studenten ska ha tre till fem års yrkeserfarenhet.

De erfarenhetsbaserade förskolläraryxamen har fördelen att det finns möjligheter att validera delar av utbildningen vilket innebär att utbildningstiden kan förkortas, eller att medarbetaren kan arbeta heltid under en period då en validerad kurs pågår. Detta är positivt för både den enskilde medarbetaren/studenten och för huvudmannen. Med tanke på dessa fördelar lär befintliga erfarenhetsbaserade utbildningar bli mer ekonomiskt fördelaktiga för den enskilde individen än vad en arbetsintegrerad utbildning utan krav på tidigare arbetserfarenhet inom förskola blir. Det är således troligt att förskoleförvaltningens nuvarande medarbetare ser det som mer attraktivt att läsa en av de befintliga erfarenhetsbaserade utbildningarna än att de söker till en arbetsintegrerad.

Ingen av de befintliga arbetsintegrerade läraryxmen som ges i samverkan med Malmö universitet har yrkeserfarenhet som behörighetskrav. Om samma skulle gälla för en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryxamen öppnar denna upp för en annan målgrupp, exempelvis individer som inte redan finns inom förskoleförvaltningen, som äldre yrkesväxlare och personer som varken har yrkeserfarenhet eller tidigare studier. Detta är målgrupper som kan vara intressanta för förskoleförvaltningen då de innebär en vidgad rekryteringsbas.

En slutsats är således att det är av största vikt att huvudmannen, vid eventuell uppstart av arbetsintegrerad förskolläraryxamen, utgår från de målgrupper som inte kan söka erfarenhetsbaserade utbildningar, förslagsvis barnskötare som har kort tid i yrket samt individer som ännu inte arbetar i förskoleförvaltningen.

Lärdomar från tidigare erfarenheter

Om en arbetsintegrerad förskolläraryxamen tillskapas bör förskoleförvaltningen ta lärdom av grundskoleförvaltningens erfarenheter av att det tidigt behöver finnas en tydlighet om aktuell anställningsform och utgångspunkter för lönesättning. En eventuell arbetsintegrerad förskolläraryxamen kommer sannolikt att innebära att fler skolhuvudmän blir involverade varför viss samordning mellan skolhuvudmännen kring dessa aspekter behövs. Då arbetet sker på deltid och med en målgrupp som troligtvis är van vid heltidslön kan lönesättningen bli en avgörande fråga för de enskilda individerna. Vidare behöver skolhuvudmännen gemensamt

diskutera om dessa ska stå för kurslitteraturen, vilket förskoleförvaltningen idag gör för de av sina medarbetare som går VAL, ULV, fö-flex, distansutbildningar med mera.

Även former för VFU behöver vara klara tidigt i planeringen tillsammans med Malmö universitet. Om studenterna är nuvarande medarbetare i förskoleförvaltningen bör olika alternativ övervägas. Antingen kan VFU genomföras på den vanliga arbetsplatsen, med kontinuiteten för barnen och personalstabiliteten i åtanke, eller så kan VFU genomföras på annan arbetsplats, med studentens utveckling och vidgade erfarenheter i åtanke.

En erfarenhet från grundskoleförvaltningen som är värd att beakta är den betydelse som de seniora medarbetarna har haft för både studenter och för kollegor och ledning på de skolor där en student har sin arbetsplats. Med tanke på att detta stöd dessutom bidragit till en hög andel examinerade studenter på uppdragsutbildningen till fritidslärare är erfarenheter från denna insats något som bör uppmärksammas i planeringen inför en eventuell framtida arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning.

Del 2: Förutsättningar för genomförande

I denna andra del av utredningen beskrivs förutsättningar för eventuellt genomförande av en arbetsintegrerad förskollärarytbildning i samverkan mellan Malmö stads förskoleförvaltning och Malmö universitet.

Tidpunkt för utbildningens start

I dialog med Malmö universitet har framkommit att det för närvarande varken finns resurser eller kapacitet att initiera en arbetsintegrerad förskollärarytbildning¹³. Malmö universitet behöver i nuläget prioritera arbetet med att lansera en ny variant av fö-flex-utbildningen samt med att etablera och utveckla VAL innan arbete med en eventuell arbetsintegrerad förskollärarytbildning kan påbörjas. Malmö universitet behöver bland annat kartlägga om de befintliga utbildningarnas kurspaket även skulle kunna användas inom ramen för den arbetsintegrerade utbildningen.

Förutsatt ovanstående, och utifrån organisatoriska erfarenheter av den arbetsintegrerade lärarutbildningen, har en tänkbar tidplan för en arbetsintegrerad förskollärarytbildning diskuterats (för tidplan, se utredningens avslutande del). Enligt denna skulle en första antagning till en arbetsintegrerad förskollärarytbildning kunna ske höstterminen 2024. Detta gäller oavsett om utbildningen skulle erbjudas som en del i universitetets ordinarie utbud eller om den skulle anordnas som en uppdragsutbildning. Utredningen ser dock inte en uppdragsutbildning som ett relevant alternativ av ekonomiska och rekryteringsmässiga skäl, vilka kommer att beskrivas mer ingående nedan.

Utbildningens upplägg, innehåll och inriktning

Utbildningsdelen i en arbetsintegrerad lärarutbildning styrs av förskollärarytbildningens utbildningsplan, lärandemål och examenskrav. Eftersom det är universitetet som anordnar utbildningen är det universitetet som bestämmer över utbildningens upplägg, innehåll och inriktning. Ytterst regleras all utbildning av högskolelagen och dess tillägg högskoleförordningen, vilken bland annat innehåller tillträdesregler och examensmål.¹⁴

Nämndens möjlighet att påverka utbildningen

I tidigare remissvar i ärendet från förskolenämnden till kommunfullmäktige har det antagits att nämnden skulle kunna påverka utbildningsinnehållet och inriktningen på en eventuell arbetsintegrerad förskollärarytbildning. Förskoleförvaltningen har redan sedan flera år vissa möjligheter till inflytande, bland annat genom att två medarbetare från avdelningen för kvalitet och myndighet deltar i programnämnden för förskollärarytbildningen på Malmö universitet. Dessa medarbetare är för närvarande invalda i programnämnden till och med utgången av 2023. Även andra former för kontakter med Malmö universitet och ledningen för förskollärarytprogrammet vid Malmö universitet finns. Den generella uppfattningen är att det finns ett gott och lyhört samtalsklimat mellan förskoleförvaltningen och Malmö universitet, där båda parter stärks och inspireras av varandras styrkor, utmaningar och idéer; med respekt för organisationernas skilda uppdrag. Dessutom bjuds förskoleförvaltningen regelbundet in att föreläsa för Malmö universitets förskollärarytstudenter inom ramen för olika kurser. Således finns redan rimliga möjligheter att påverka utbildningsinnehållet vad gäller kurserna. Som framgår ovan finns samtidigt vissa givna ramar.

---

¹³ Framfört av utbildningschef Anders Olsson och prefekt Peter Lilja under möte 9 mars 2021.

¹⁴ <https://www.uhr.se/publikationer/lagar-och-regler-for-hogre-utbildning/>

Vad gäller möjligheter att påverka inriktningen på utbildningen har det under utredningens gång förts samtal med Malmö universitet om huruvida en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning skulle kunna ha en särskild profil. Sedan flera år tillbaka har MAU en musikinriktning vilken är uppskattad av förskolorna, men som dock har minskat i popularitet bland studenterna. Numera antas endast en grupp studenter till skillnad mot vid starten då två grupper antogs till musikprofilen. Vid Malmö universitet har det funnits diskussioner om att starta upp ytterligare profiler, som exempelvis idrott och hälsa, hållbar utveckling eller utomhuspedagogik, men enligt MAU är det för närvarande inte aktuellt att starta en ny profil, inte heller vad gäller en arbetsintegrerad utbildning.

Vid planeringen av eventuell arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning är det därtill nödvändigt att det redan tidigt finns fokus på hur utbildningen utformas för att studiedel och arbetsdel ska kunna anpassas på bästa sätt både för studenterna och för verksamheternas skull. I detta arbete är det viktigt att tidigt arbeta med barnkonsekvensanalys så att barnens behov beaktas och tillgodoses.

Antalet studenter och konsekvenser för reguljär förskolläraryt utbildning

Förutsatt att det, i likhet med antagningen till arbetsintegrerad läraryt utbildning vid Malmö universitet, ges plats för 20 studenter per antagningsomgång, får det konsekvenser för antalet utbildningsplatser på den reguljära förskolläraryt utbildningen. Inom ramen för befintlig budget och andra resurser, som till exempel tillgång vad gäller personal och lokaler, går det enligt Malmö universitet inte att anordna en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning *utöver* de redan befintliga utbildningsalternativen. I det fall en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning ska anordnas av Malmö universitet måste antalet platser på den reguljära utbildningen således minska till förmån för samma antal platser på en arbetsintegrerad utbildning. En arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning skulle därmed *inte* resultera i fler examinerade förskollärare från Malmö universitet i slutänden. Samma utgångsläge råder vid köp av en eventuell uppdragsutbildning av Malmö universitet.

Det bör även beaktas att om en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning genomförs i samverkan med andra kommuner, blir ett antal av utbildningsplatserna vikta för andra kommuner än Malmö. Som jämförelse hade grundskoleförvaltningen i Malmö stad vid första antagningsomgången anställt hälften av studenterna per utbildningsinriktning, i andra antagningsomgången hade övriga medverkande kommuner ökat sin del av antalet anställda studenter vilket då innebar att grundskoleförvaltningen kunnat anställa färre än hälften av studenterna.

Hos grundskoleförvaltningen finns goda förhoppningar om att behålla studenterna efter avslutad utbildning då de redan arbetat i förvaltningen under en fyraårsperiod, och förhoppningsvis ser positivt på en fortsättning i Malmö stad. En sådan förväntan bör samtidigt ställas mot uppgifter som visar att i mars 2021 hade endast 50% av de förskolläraryt studenter som gjort sin VFU inom förskoleförvaltningen, och avslutat sin utbildning i januari 2021, en anställning inom förvaltningen. Tidigare redovisade uppgifter har också visat att det för flera av de medarbetare i förskoleförvaltningen som har studerat på fö-flex, inte har varit en självklarhet att arbeta kvar inom förvaltningen. En slutsats är således att förskoleförvaltningen framöver behöver följa upp rekryteringar av de studenter som gjort sin VFU inom förvaltningen i syfte att ta del av de erfarenheter och synpunkter som ligger till grund för individens beslut att fortsätta sin karriär inom förvaltningen, eller inte. En annan aspekt är att erfarenheterna från den arbetsintegrerade förskolläraryt utbildning Nacka kommun köpt av Uppsala universitet visar på en hög andel avhopp under utbildningstiden.

Tänkbara målgrupper

Som tidigare redovisning visat finns det flera alternativa utbildningsvägar för den som vill utbilda sig till förskollärare, och möjligheterna för den som redan har yrkeserfarenhet från förskola är goda. Därför är det relevant att göra en bedömning av de tänkta målgrupperna för en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning. Den ena tänkbara målgruppen för en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning är de barnskötare och pedagoger som redan arbetar inom förvaltningen men som saknar tillräcklig lång erfarenhet för att kvalificera sig till fö-flex eller något av de andra utbildningsalternativ som tidigare nämnts. Den andra möjliga målgruppen är personer som inte finns i förvaltningen men som av olika skäl skulle kunna vara intresserade av en arbetsintegrerad variant av förskolläraryt utbildningen.

Nuvarande medarbetare inom förskoleförvaltningen

Barnskötarna är den största personalgruppen i förskoleförvaltningen (59% i december 2020). De har ett specifikt uppdrag och en kompetens som är viktig att värna. Flera satsningar har gjorts för att stärka barnskötarnas kompetens och för att öka andelen utbildade barnskötare. Bland annat har förvaltningen återkommande erbjudit en uppdragsutbildning till barnskötare i samverkan med gymnasieförvaltningens barn- och fritidsprogram, och i september startar en helt ny utbildning inom Yrkehögskolan till specialistutbildad barnskötare inom språkutveckling. Det är tydligt att det finns flera barnskötare som är intresserade av vidareutbildning och fortsatt karriär inom förskolan. Barnskötare med intresse av vidareutbildning kan även utgöra möjliga framtida förskollärare, och bör få god vägledning och stöd i att fortsätta utbilda sig.

Förutom barnskötarna finns ytterligare en personalgrupp i förskolan som skulle kunna vara en tänkbar målgrupp. Det rör sig om cirka 300 personer med titeln *pedagog med inriktning förskola*, vilket innebär att medarbetaren har en högskoleutbildning om minst 120 hp av relevans för förskolan. Inom gruppen finns personer både med och utan lärarexamen för andra skolformer, och det finns även flera som har en påbörjad förskolläraryt utbildning. Under 2020 genomförde förvaltningens VFU-samordnargrupp en mindre kartläggning av de pedagoger med inriktning förskola vilka bedömdes ha tidigare studier som skulle kunna ingå i en förskolläraryt examen. Kartläggningen fokuserade på medarbetare med max 120 hp kvar till examen, och som dessutom bedömdes vara motiverade att fullfölja utbildningen. I granskningen av de inlämnade meriterna för varje enskild individ framkom att det fanns en stor variation i deras studiebakgrund. Alla utom en bedömdes ha möjlighet att nå förskolläraryt examen inom ramen för VAL eller antagning till senare delen av förskolläraryt utbildningen. För några skulle det vara möjligt att nå förskolläraryt examen inom tämligen kort tid, då de endast hade en eller två kurser kvar. Samtliga som ingått i kartläggningen fick individuell återkoppling via en kontaktperson i den lokala ledningsgruppen, företrädesvis biträdande rektor eller rektor. Under flera av dessa återkopplingar framkom att varken medarbetare eller ledning hade tillräcklig kännedom om hur pedagogerna skulle kunna återgå till studier för att nå förskolläraryt examen.

En slutsats av detta är att mer information behövs till skolledarna, särskilt till biträdande rektorer som i medarbetarsamtal ska belysa medarbetarnas möjligheter till kompetensutveckling och upprätta en individuell kompetensutvecklingsplan tillsammans med medarbetaren. En annan slutsats är att det inom gruppen pedagoger finns en stor variation av tidigare högskolemeriter, där flera kan nå förskolläraryt examen genom VAL eller antagning till senare delen av programmet.

Vad gäller intresset för en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning hos förskolornas nuvarande medarbetare har en preliminär bedömning gjorts. Under utredningens gång har samtal förts med en referensgrupp bestående av fem rektorer och en utbildningschef som alla är väl

insatta i förskolläraryrket och har övergripande ansvar för VFU-frågor. I diskussion med denna grupp bedöms att det kan finnas ett visst intresse, främst hos de yngre medarbetare som inte vill vänta på att arbeta in den yrkeserfarenhet som krävs för att bli antagen till någon av de befintliga erfarenhetsbaserade förskolläraryrkesutbildningarna. Samtidigt gör rektorerna bedömningen att en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning troligtvis skulle vara mindre attraktiv än de erfarenhetsbaserade varianter som ges vid flera lärosäten, till exempel den helt ortsoberoende utbildningen vid Göteborgs universitet, bland annat eftersom dessa utbildningar bedöms vara mer ekonomiskt fördelaktiga för den enskilde medarbetaren. På frågan om hur många medarbetare som rektorerna preliminärt bedömer skulle kunna vara intresserade av en arbetsintegrerad utbildning är svaret cirka 20 totalt i förvaltningen. Det finns således risk för att det inte finns tillräckligt underlag bland förvaltningens befintliga medarbetare för mer än en antagningsomgång vid en arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning utan krav på tidigare yrkeserfarenhet inom förskola. Det finns även annat som talar för att en sådan utbildning bör vara öppet sökbar, se vidare nedan.

Ytterligare synpunkter som framförts av referensgruppen är att det redan finns tillräckligt många ingångar för den som vill läsa till förskollärare, men att information om dessa utbildningar måste tillgängliggöras för förskolornas ledningsgrupper så de kan stötta den enskilde medarbetaren i att välja rätt alternativ. Rektorerna framför dessutom att det inte är önskvärt att anställa en student som inte har genomgått en intervju, så som idag görs på flera av de arbetsintegrerade läraryrkesutbildningarna.

Personer utanför förskoleförvaltningen

En fördel med en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning skulle kunna vara att rekryteringsbasen vidgas genom att personer som inte redan finns inom förskoleförvaltningen söker utbildningen. Med det alarmerande höga rekryteringsbehovet av förskollärare är denna målgrupp mycket åtråvärd. Det som talar för att en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning skulle kunna locka nya grupper är det faktum att studenter som läser den arbetsintegrerade läraryrkesutbildningen till stor del är personer som valt att yrkesväxla. Det är samtidigt främst universitetets uppgift att rikta sig till denna målgrupp, men kunskap och vägledning om utbildningsalternativet bör också finnas hos exempelvis studie- och yrkesvägledare inom vuxenutbildningen och hos Arbetsförmedlingen för att nå de som är intresserade av en yrkesväxling. Att attrahera personer som inte redan finns inom förskolan till en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning är alltså inte förskoleförvaltningens uppgift. Däremot är det förskoleförvaltningens uppgift att, i likhet med övriga involverade skolhuvudmän, erbjuda de studerande en anställning under utbildningstiden.

Ansöknings- och urvalsförfarande samt anställningsform

Two olika alternativ för en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning kan komma i fråga, dels en variant som är sökbar för alla, dels en variant som anordnas i form av uppdragsutbildning. Om en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryrkesutbildning som är öppen att söka för alla skulle anordnas av Malmö universitet skulle den följa samma ansökningsförfarande som övriga arbetsintegrerade läraryrkesutbildningar. En student skulle i så fall söka på egna meriter och antas till utbildningen enligt ordinarie antagningsförfarande. Efter att studenten med godkänt resultat har genomfört den första VFU-kursen och klarat ytterligare minst 30 hp erbjuder skolhuvudmannen en utbildningstjänst i den kommun där VFU-kursen genomförts, i linje med den modell som grundskoleförvaltningen genomför. Studenten anställs som obehörig lärare på en individuellt lönesatt utbildningstjänst med tillgång till stöd och handledning. Om en arbetsintegrerad

förskolläraryt utbildning ska anordnas bör anställningsformen ”obehörig förskollärare” diskuteras, då förskoleförvaltningen för närvarande inte anställer obehöriga förskollärare, trots att möjligheten finns enligt skollagen¹⁵, vilket Lärarförbundet påtalat under utredningens gång. Alternativet kan vara en anställning som barnskötare eller pedagog med inriktning förskola. I det senare fallet endast om personen har tidigare akademiska meriter om minst 120 hp inom ett område som är relevant för förskolan.

Om en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning skulle anordnas och finansieras i form av uppdragsutbildning för det relativa fåtalet medarbetare som inte har tillräckligt med yrkeserfarenhet från förskola för att kvalificera sig för något av de erfarenhetsbaserade utbildningsalternativ som redan finns, skulle förskoleförvaltningen kunna påverka vilka medarbetare som erbjuds utbildningen, förutsatt att de har den behörighet som krävs. Urval och krav på meriter skulle kunna göras på liknade sätt som tidigare beskrivits i fråga om grundskoleförvaltningens uppdragsutbildning till grundlärare med inriktning mot fritidshem. Värt att beakta är att den erfarenhet som eventuellt skulle krävas i så fall bör vara betydligt kortare än de tre till fem år som krävs för att kvalificera sig till befintliga erfarenhetsbaserade utbildningar. Å andra sidan är detta något som kan minska den studerandes möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen.

Kostnader för Malmö stad

Även vad gäller kostnader för en eventuell arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning behöver de två tidigare nämnda alternativen prövas mot varandra, dels en variant som är sökbar för alla, dels en variant som anordnas i form av uppdragsutbildning

Om en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning som är öppen för alla att söka, startas i samverkan med Malmö universitet är det universitetet som bekostar utbildningsplatsen. Förskolenämndens budget ska dock täcka studentens lönekostnad under den arbetstid som ingår i utbildningen. Övriga kostnader för förskoleförvaltningen kan också tillkomma, som exempelvis administrativ samordning, kurslitteratur eller andra stödinsatser.

Skulle förskolenämnden ges i uppdrag att köpa en uppdragsutbildning i form av arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning av Malmö universitet (eller annat lärosäte) står nämnden för både utbildningskostnad och lönekostnad. Dessa medel behöver då antingen tillskjutas nämnden eller tas ur befintlig budget. Vad detta kan innebära utifrån en barnkonsekvensanalys diskuteras i kommande stycke. Den exakta kostnaden för en uppdragsutbildning är en fråga för framtida förhandlingar med Malmö universitet men som jämförelse kan tidigare exempel gällande grundskoleförvaltningens uppdragsutbildning till grundlärare med inriktning mot fritidshem vid HKR nämnas. Varje utbildningsplats kostade 115 000 kronor, samt kostnad för litteratur, mentorskap från seniora lärare och viss administrativ samordning. I dagsläget har denna uppdragsutbildning, som lett till cirka 100 legitimerade fritidslärare, kostat totalt 15 miljoner kronor.

Utifrån detta är en grov uppskattning att en arbetsintegrerad förskolläraryt utbildning som genomförs i form av uppdragsutbildning skulle generera en kostnad på ca 2,5 – 3,5 mkr för 20 platser. Det kan finnas möjlighet att söka medel från omställningsfonden för att täcka utbildningskostnaden, men inga garantier för beviljande finns.

---

¹⁵ Skollagen 2 kap. 18–19 §§

Ställt mot ovanstående är en arbetsintegrerad förskolläraryr utbildning som är öppen för alla att söka att föredra. Anledningen är dels att en sådan utbildning är mer ekonomiskt försvarbar än en uppdragsutbildning, dels att den främst riktar sig till en ny och därmed intressant målgrupp, det vill säga personer som idag inte arbetar inom förskola.

Barnkonsekvensanalys

Innan beslut fattas bör huvudmannen göra en barnkonsekvensanalys för att utreda hur ett eventuellt genomförande kan komma att påverka barnets bästa. Det som hittills har framkommit under utredningens gång och som bör beaktas i arbetet med en barnkonsekvensanalys beskrivs härnäst.

Utbildad personal är en förutsättning för en god pedagogisk verksamhet som kan svara mot de högt ställda kraven i de nationella styrdokumenterna. Tveklöst är det så att barnen behöver fler förskollärare och därmed är alla satsningar som leder till förskolläraryr examen av godo, även utbildningar som kan bedrivas parallellt med arbete. Ur ett barnperspektiv är det dock viktigt att säkerställa att pedagogens arbete och studier organiseras på sådant sätt att barnet får en kontinuitet och stabilitet i vardagen på förskolan. En synpunkt som lyfts fram av tillfrågade rektorer är att det ur ett barnperspektiv är att föredra att studenten arbetar halvdagar varje dag i veckan för att öka möjligheten till relationsskapande med barnen. Detta upplägg är i så fall ett som skiljer sig från flera av de nuvarande utbildningsuppläggen vad gäller arbetsintegrerade lärutbildningar för äldre elever, där upplägget bygger på heldagar för arbete i skolan, respektive heldagar för studier. Formerna för VFU kan också behöva övervägas utifrån ett barnperspektiv, utifrån aspekter som barnens antal relationer till vuxna och kontinuiteten bland personalen. Antingen kan VFU genomföras på den vanliga arbetsplatsen, med kontinuiteten för barnen och personalstabiliteten i åtanke, eller så kan VFU genomföras på annan arbetsplats, med studentens utveckling och vidgade erfarenheter i åtanke.

Synpunkter från de fackliga organisationerna

De fackliga organisationerna har under utredningens gång ombetts att inkomma med synpunkter. Samtliga förbund är eniga i att flera insatser i syfte att öka andelen förskollärare i förvaltningen behövs. Ytterligare synpunkter som framkommit är att det behöver göras en analys av behovet av utbildade handledare. Det är nödvändigt att en handledare har gått handledarutbildning och är legitimerad förskollärare. Fackens uppfattning att antalet handledare för närvarande inte är tillgodosett stärks av de Swot-analyser som rektorerna för Malmö universitets partnerskolor årligen genomför.

Andra synpunkter som lyfts i dialog med de fackliga organisationerna är att det är viktigt att definiera målgruppen för en arbetsintegrerad utbildning, och utifrån målgruppen göra informationsinsatser i rätt kanaler. Lärarförbundet ser positivt på det stöd som grundskoleförvaltningen har inrättat i form av seniora mentorer, och menar att detta bör beaktas i det fortsatta arbetet inom förskoleförvaltningen.

På ett nationellt plan har det framförts facklig kritik mot arbetsintegrerade lärutbildningar. Den tidigare nämnda Dalamodellen, som inspirerat till de arbetsintegrerade lärutbildningar som nu ges vid flera lärosäten, har bland annat ifrågasatts av Lärarnas Riksförbund¹⁶ som menar att studietakten i kombination med arbetsuppdraget gör att kvaliteten i utbildningen kan bli lidande.

---

¹⁶ <https://www.svd.se/hyllade-dalamodellen-behover-utvarderas>

Även Lärarförbundet påpekar, i en artikel om arbetsintegrerad fritidslärautbildning¹⁷, vikten av utbildade handledare och att det finns tydliga ramar som garanterar en sund arbetsbelastning för studenten så att kvaliteten i såväl de praktiska som de teoretiska inslagen i utbildningen upprätthålls.

Sammanfattande slutsatser

Utifrån utredningens andra del redovisas sammanfattande slutsatser nedan, om såväl en eventuell arbetsintegrerad förskollärautbildning som om andra åtgärder som förskoleförvaltningen fortsatt behöver arbeta med.

Arbetsintegrerad förskollärautbildning

Utredningen visar att en arbetsintegrerad utbildning i samverkan med Malmö universitet, oavsett form, inte skulle generera fler förskollärestudenter. Skulle en arbetsintegrerad förskollärautbildning anordnas i form av uppdragsutbildning för medarbetare som redan finns inom vår förvaltning, är det dessutom tveksamt om det finns ett tillräckligt stort antal medarbetare med rätt förutsättningar för att det ska vara meningsfullt och ekonomiskt försvarbart att starta en sådan utbildning. De befintliga alternativa utbildningsvägar som leder fram till en förskollärexamen bedöms enligt utredningen vara tillräckliga och ur flertalet aspekter mer attraktiva för såväl den enskilde medarbetaren som för förskoleförvaltningens verksamheter.

Det finns dock fördelar med en arbetsintegrerad förskollärautbildning, sökbar för alla. För det första har arbetsintegrerade lärarutbildningar visat sig bredda rekryteringsbasen genom att attrahera yrkesväxlare och personer som inte redan befinner sig inom skolvärlden. Dessa är målgrupper som torde vara intressanta även för förskoleförvaltningen. Uppdraget att vända sig till dessa personer ligger dock hos universitet och andra aktörer än förskoleförvaltningen.

För det andra har arbetsintegrerade lärarutbildningar visat sig ha ett mycket högt söktryck, med ett högre meritvärde som följd. Skulle en arbetsintegrerad förskollärautbildning, sökbar för alla, initieras vid Malmö universitet, finns det anledning att tro att meritvärdet blir högre även på denna, vilket vore välkommet då det sannolikt skulle leda till ökad genomströmning och fler examinerade.

Förskoleförvaltningens fortsatta arbete

Andra slutsatser som utredningen lett fram till är att förskoleförvaltningen behöver fortsätta arbeta med ett antal insatser, oavsett om en arbetsintegrerad förskollärautbildning startas eller ej. Utredningen visar att det finns ett behov av att de lokala ledningsgrupperna får stöd i att tillägna sig mer kunskap om olika utbildningsvägar för de befintliga medarbetarna. Med mer kunskap kan rektor och den lokala ledningsgruppen dels få ökade möjligheter att göra prioriteringar av satsningar på kompetenshöjande åtgärder, dels kan biträdande rektorer bättre coacha medarbetarna i samband med det årliga medarbetarsamtalet. Ett arbete som redan initierats är att utveckla informationssidor på KomIn kring vilka utbildningsvägar som kan leda till förskollärexamen. Delar av yrkesgruppen pedagog med inriktning förskola kan dessutom gynnas av att särskilt uppmärksammas kring utbildningsvägar, exempelvis genom individuellt anpassad studievägledning.

---

¹⁷ <https://www.lararforbundet.se/bloggar/lararstudentbloggen/garna-arbetsintegrerad-utbildning-men-bara-om-den-haaller-kvaliteten>

Förvaltningen behöver också prioritera handledarutbildning I, om 7,5 hp på grundnivå för förskollärare, eftersom det finns ett identifierat behov av fler utbildade handledare redan nu. Om förbättrade insatser vad gäller information om utbildningsvägar leder till ett ökat antal studenter kommer fler utbildade handledare att behövas. Dessutom kan en förstärkt handledarkompetens, som går att tillägna sig genom handledarutbildning II på avancerad nivå, komma att krävas då flera av de presenterade utbildningsvägarna till förskollärare är förkortade och komprimerade. Detta kan innebära att studenten behöver ett fördjupat stöd under utbildningstiden.

Vidare bör fortsatta uppföljningar ske kring de studenter som gjort sin VFU i förvaltningen. Som utredningen har visat väljer en betydande del av studenterna att inte fortsätta sin yrkeskarriär i förskoleförvaltningen efter examen. Att förstå vilka erfarenheter och kunskaper som ligger till grund för individens fortsatta yrkeskarriär är en viktig del i förskoleförvaltningens arbete med att främja studenternas vilja till framtida anställning inom våra verksamheter. Motsvarande uppföljning behövs även av medarbetare som gått alternativa förskollärarytbildningar.

Del 3: Förskolenämndens förslag på genomförande

Utredningen visar att det finns en rad olika utbildningsvägar för den som vill bli förskollärare. Flera av dessa riktar sig till personer som har tidigare erfarenhet av att arbeta i förskola och/eller akademiska meriter av relevans för arbete i förskola. Samtliga utbildningsalternativ som har belysts i utredningen erbjuder studenten möjlighet att arbeta och studera parallellt. Behovet av ytterligare en arbetsintegrerad förskollärarytbildning måste därför noga avvägas gentemot lämpliga målgrupper så att den inte konkurrerar med befintliga utbildningsvägar. Utredningen pekar på att en eventuell nyinrättad arbetsintegrerad utbildning bör vända sig till personer som har ingen eller kort erfarenhet av arbete i förskola och personer som i dagsläget inte befinner sig in skolvärlden, till exempel de som vill yrkesväxla.

Nedan diskuteras, med denna sistnämnda målgrupp i åtanke, ett förslag till genomförande av arbetsintegrerad förskollärarytbildning i samverkan med Malmö universitet. Först redovisas en kort sammanfattning av de aspekter som bör beaktas vid planering av en eventuell arbetsintegrerad förskollärarytbildning. Därefter presenteras ett förslag på tänkbar tidplan utifrån de diskussioner som förts med Malmö universitet.

Inför genomförandet

En arbetsintegrerad förskollärarytbildning bör, likt de befintliga arbetsintegrerade lärarutbildningarna utan krav på tidigare yrkeserfarenhet från skola, anordnas i samverkan mellan lärosäte och skolhuvudmän. Om en utbildning ska starta behöver således förskoleförvaltningen dels fortsätta diskussionen med Malmö universitet, dels sondera intresset hos andra skolhuvudmän. Det senare har redan initierats inom ramen för Skånes kommuners förvaltningschefsnätverk respektive Samverkansrådet för lärosäten syd och kommunala och fristående huvudmän. Fortsatta samtal behöver ske inom ramen för dessa forum.

Eftersom flera olika aktörer lär bli inblandade i en eventuell start av en arbetsintegrerad förskollärarytbildning är det nödvändigt att i god tid ha samverkat om olika överenskommelser, till exempel kring anställningsform, lönesättning, handledarskap och genomförande av VFU, samt vad gäller stödinsatser som exempelvis seniora mentorer. De erfarenheter som redan finns hos grundskoleförvaltningen av arbetsintegrerade lärarutbildningar bör tas tillvara i detta arbete.

Vidare är det nödvändigt att göra en fördjupad barnkonsekvensanalys kring vilka effekter en arbetsintegrerad förskollärarytbildning skulle kunna medföra. I en sådan analys bör framför allt hänsyn tas till att villkor för yngre barns utbildning och relationsskapande skiljer sig från äldre barns, och därför måste arbets- respektive studietid planeras med utgångspunkt i barnets bästa och förskoleutbildningens specifika villkor.

Samtidigt är det viktigt att fortsätta arbetet med nationell påverkan i syfte att öka antalet förskollärare. Som utredningen visat har Malmö universitet, av resursskäl, för närvarande inte möjlighet att utöka det totala antalet platser på förskollärarytbildningen. Om en arbetsintegrerad förskollärarytbildning skulle inrättas innebär det att antalet platser på den reguljära utbildningen måste minskas. Detta är ett tydligt exempel på varför behovet av ytterligare statliga medel för att öka antalet utbildningsplatser på olika förskollärarytprogram bör påtalas.

Förslag på tidplan

En tänkbar och preliminär tidplan för en eventuell arbetsintegrerad förskollärarytbildning har diskuterats tillsammans med ansvariga vid Malmö universitet¹⁸. Enligt denna skulle en första antagning till en arbetsintegrerad förskollärarytbildning kunna ske höstterminen 2024. Parallellt med det planerings- och förberedande arbete som Malmö universitet behöver göra, genomförs enligt föreslagna tidplan även ett förberedande arbete av förskoleförvaltningen i Malmö stad.

Tabell 2. Preliminär tidplan för förberedande arbete inför en arbetslivsintegrerad förskollärarytbildning vid Malmö universitet

Tidpunkt	Aktiviteter
HT21-VT22	Malmö stad fortsätter sondera intresset hos andra skolhuvudmän inom ramen för Skånes kommuner och arbetar vidare med att utreda praktiska frågor som anställningsformer, lönesättning, kartläggning av aktuella mottagande förskolor och liknande samt genomför barnkonsekvensanalys. Malmö universitet har fokus på att organisera utökad VAL och starta en utvecklad Fö-flex.
HT22	Malmö stad initierar samarbete mellan Malmö universitet och andra skolhuvudmän kring arbetsintegrerad utbildning för att komma överens om avtal mellan skolhuvudmän och lärosäte respektive behövliga insatser för information och förankring. Malmö universitet fortsätter arbetet med uppstart och uppföljning av VAL och ny Fö-flex. Påbörjar dessutom kontakter med kommuner i regionen samt arbetar med att planera för en arbetsintegrerad förskollärarytbildning med ett fungerande kurspaket och tar fram förslag på avtal i dialog med intresserade kommuner.
2023	Båda parter fortsätter det arbete som påbörjades HT22. Avtal på plats mellan Malmö universitet och aktuella skolhuvudmän.
VT24	Ansökan öppnas och intresserade studenter ansöker senast 15 april.
HT24	Antagning av första kullen.

¹⁸ Under möte med prefekt Peter Lilja och utbildningschef Anders Olsson den 9 mars 2021.

Bilaga Referenspersoner

Karlstads universitet

Andreas Alehed, utbildningssamordnare

Malmö universitet

Peter Lilja, prefekt vid institutionen för barndom, utbildning och samhälle

Anders Olsson, utbildningschef

Louise Werner, studie- och karriärvägledare

Inledande samtal om arbetsintegrerad förskollärarytbildning har därtill förts vid programnämnden för förskollärarytprogrammet den 19 januari 2021

Malmö stad, förskoleförvaltningen

Margaretha Danielsson, utbildningschef

Aida Gaco, rektor

Kathrine Haugland, rektor

Ninni Hyleborg, rektor

Marina Karlsson, utvecklingssekreterare

Karolina Pesonen, utvecklingssekreterare

Marie Tegnér, rektor

Maria Wallin, rektor

Annika Österlind Hansen, HR-konsult

Malmö stad, förskoleförvaltningen, fackliga representanter

Veton Kalici, Kommunal

Bodil Sannum, Lärarförbundet skolledare

Solweig Sigvardsson, Lärarförbundet

Niclas Strömberg, Kommunal

Helene Åkesson, Lärarförbundet

Tilde Wengelin, Vision

Malmö stad, grundskoleförvaltningen

Charlotte Hillvik, utvecklingssamordnare

Daniel Lindblad, utvecklingssamordnare

Martin Strand, enhetschef

Lena Svensson, senior lärare

Lars-Erik Tenggren, senior lärare

Nacka kommun

Per-Gunnar Rosengren, tidigare utbildningsstrateg i Nacka kommun